

מבוא

בספר זה לוקטו דברים בזכות העליה להר הבית.

ראשית לכל יש להדגיש שדיני העליה להר הבית להלכה ולמעשה, והבירורים ההלכתיים העומדים בבסיסם, לא הובאו כאן, וודאי שכל החפץ לעלות להר צריך תחילה לברר לעצמו היטב את כל ההלכות הנוגעות בדבר. נושא זה כבר התברר בע"ה בספרנו 'אל הר המור', והמעין ימצא את הדברים ערוכים שם.

הנה, כל המכיר את הלכות העליה להר הבית יודע כי בעצם, מבחינת ההלכה, הנושא די פשוט. ובקיצור נמרץ: ההלכה שטמאי־מת מותר להכנס להר הבית, עד שטח החיל, היא הלכה פסוקה וברורה, ולכן גם היום, כשאנו נחשבים טמאי־מת, מותרים אנו להכנס למקום זה. ואמנם להר הבית אסור להכנס למי שטמא בטומאות היוצאות מן הגוף — כמו טומאת נידה לנשים וטומאת קרי לגברים — אך הטהרה מטומאות אלו היא דבר אפשרי, ו"לא בשמים היא" (ובמיוחד פשוט הדבר אצל הגברים).

אכן, זיהוי התחומים המותרים בתוך הר הבית הוא ענין הנראה מסובך יותר, אך מתברר שגם בזה קיימים יסודות מוצקים להכרעה הלכה למעשה. אמנם, לצערנו, נושא זה טרם הובהר דיו בכתב¹, וחלק מהכתוב בענין זה רק מגדיל את הבלבול, ומשום כך רבים חושבים שאמנם עקרונית ישנם "מקומות המותרים" בתוך הר הבית אך איננו יודעים לזהותם, אבל מי שנתן דעתו ועיין בסוגיא יודע שיש כאן הכרעה ברורה [בע"ה, בקרוב נוציא ספר המסביר היטב את הנושא].

א. נציין לטובה את חיבורו של הרב זלמן קורן שליט"א, "חצרות בית ה'", אשר בו התברר הענין לאשורו, אך עדיין לא תפס חיבור זה את המקום הראוי לו.

מדוע, אם כן, בקרב רבים משלומי-אמוני-ישראל רווחת הדעה שהעליה להר הבית היא אסורה בכלל? אפשר היה לטעון שדעה זו נובעת מחסרון ידיעה ולימוד, וכמו שאכן ניתן לשמוע פעמים רבות שיש הטוענים בשם "דעת תורה" מיני "סיסמאות" שאין בהן אמת. אלא שענינו הרואות שגם רבנים גדולים ופוסקים מובהקים, ממש מגדולי הדור, אינם מסכימים, או אף מתנגדים במפורש, לעליה להר הבית², וממילא בעקבות דבריהם השתרש בקרב הציבור הרחב היחס הקיים לנושא.

ומהו טעמם של גדולי התורה הללו? — מתברר שיש האוסרים מפני שלדעתם באמת אין בידינו להטהר בראוי לעליה להר הבית. אך נראה שיותר מחששות אלו עומד לרועץ נושא הזיהוי, שכאמור לעיל, עדיין אין מתייחסים אליו כמשנה סדורה וברורה, ועל כן — לפחות כהוראה לציבור — רבים סוברים שיש להמנע מלעלות להר עד אשר יתלבן הנושא בידי פוסקי הלכה מובהקים³.

אלא ש"היא גופא קשיא": מפני מה רוב הפוסקים אינם נכנסים לעובי הקורה, ואינם מבררים ומפרסמים את ההלכות בענין זה? מדוע זמן רב כל כך נשאר הנושא מעורפל ואינו מתברר דיו?

ובאן אנו מגיעים לנקודה עיקרית. מתברר שעדיין אין מספיק דרישה רחבה⁴ אשר תביא לפרסום הנחיות ברורות בקשר לעליה להר הבית. ויותר מזה, בקרב רבים קיימת אף רתיעה מכל הענין והרגשה שבעצם מוטב להתרחק ממנו⁵. בהמשך נשוב לנקודה זו, אך לפני כן נעסוק בחשש נוסף המוזכר הרבה כטעם מדוע לא לעלות להר.

א. "להכעיס" היכן שאסור להכנס, אך נראה שבשנים האחרונות השתנתה מציאות זו, והנימוק להנראה הרבי היה מפני שהפוסקים עדיין לא נתנו דעתם לפסוק הלכות ברורות בענין זה, בפרט בנושא הזיהוי (מפי הרב יצחק גינזבורג).

ב. ראה למשל בשו"ת מנחת יצחק ח"ה, סימן א. שו"ת ציץ אליעזר ח"י סימנים א, ה. ולאחר מלחמת ששת הימים יצא כרוז בחתימת הרבה רבנים שלא לעלות להר. ג. נראה שזו היתה גישתו של הרבי מליובאוויטש זצ"ל, אשר דיבר כמה פעמים אודות ה"מקומות המותרים" בהר הבית, ובהתוועדות חג הסוכות ה"חנשא" אף קרא לערוך שם שמחת בית השואבה, ומאידך, לשאלות אנשים פרטיים השיב בד"ב שלא יעלו להר. ואמנם, בשנים הראשונות לאחר ה"תשכ"ז נימק הרבי את הוראתו בכך שיש מי שנכנס

ד. וכך שמענו מפי אחד מגדולי הדור בפירוש, שהגדולים אינם יכולים לעמוד לבדם במאבק זה, והוא אף מצפה שתהיה דרישה ותמיכה ציבורית, כדי שיוכל להתבטא ולפעול בהתאם.

ה. כפי שכתבנו לעיל, יש הרואים בהנחיות אלו כהנחיות שיש להקפיד עליהן, אך יש הרואים בהן כהנחיות שיש להימנע מהן, ויש הרואים בהן כהנחיות שיש להקפיד עליהן, אך יש הרואים בהן כהנחיות שיש להימנע מהן, ויש הרואים בהן כהנחיות שיש להקפיד עליהן, אך יש הרואים בהן כהנחיות שיש להימנע מהן.

חשש המכשול

הנה, ישנם הרבה שמסכימים (לעתים לא לפרסום) שאמנם מעיקר הדין מותר לעלות להר הבית, למי שיודע להטהר בראוי ויודע להיכן להכנס בתוך ההר, אלא שלטענתם, למעשה קיים חשש מכשול¹; דהיינו, אמנם אותו פלוני שיודע את ההלכה ומקפיד על קיומה, עלייתו להר מותרת מצד עצמה, אך אם הוא יעלה – יעלו בעקבותיו אחרים שאינם יודעים את ההלכה או שאינם מקפידים עליה! לפי טענה זו, אם לא נגדור בעד עצמנו מ"עלות בהר ונגוע בקצהו" אלא העליה תהפך למעשה מקובל ו"לגיטימי", אזי יעלו מלבד היראים המדקדקים עוד רבים שיכשלו בכניסה למקומות האסורים, בכניסה להר בטומאה, או באי־הקפדה על מצות מורא־מקדש. חשש זה גדל עקב העובדה שכיום אין בתוך הר הבית סימון כלשהו של המקומות המותרים בכניסה (למי שנטהר). ואין כל פיקוח על הנושא.

והנה, ודאי שאין להקל ראש בחשש זה, ותחילה עלינו לברר היטב שמא נמצאנו מכשילים את הרבים באיסורים חמורים (איסורי לאו ואפילו איסורי כרת). אולם מצד שני, יש לברר האם בכך שנמנע מעלות בהר רק "נרויח" או שמא גם "נפסיד", ועלינו לחשב "הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה"².

וכשנבחן את הדברים למעשה, הרי מתברר שכיום³ – גם מבחינת 'חשש המכשול' גרידא – העליה להר הבית כהלכה איננה גורמת למכשול, ואדרבה, גורמת בפועל למיעוט במכשול, וכפי שנפרט:

יראי ה' העולים להר בטהרה ניכרים הם במעשיהם, החל מחליצת המנעלים בכניסה להר הבית ועד להילוך בהר עצמו בכובד ראש ובוזהירות הראויה. לצערנו, קיים סימן היכר נוסף בדמות איש משטרת ישראל ואיש הואקף

ה. ראה למשל בשרית יביע אומר חלק ה

סימן כו, שלמעשה זהו טעמו העיקרי לאסור בניסה להר הבית מכל וכל, כמ"ש שם בסו"ד: "כי יבאו החמק לפרוץ ולהכנס בטומאה לשטח העזרות וההיכל, דילפי אינשי מקלקלתא ולא מתקנתא". וכן אמר לנו הרב יעקב יוסף שליט"א

שזהו טעמו של אביו.

ו. משנה אבות ב, א.

ז. המציאות המתוארת להלן התפתחה בעיקר בשנים האחרונות ממש. אכן, בשנים הראשונות שלאחר מלחמת ששת הימים דחה המצב שונה במקצת (וכנ"ל בהערה ג).

המוסלמי המלויים אותם ושומרים את פיהם לבל יתפללו חלילה... גם בעידוד העלייה להר ובהערת הלבבות לענין, מדגישים העולים להר כי כל החפץ לעלות כמותם צריך לדעת ולקיים את הדינים השונים, תעליו להכיר היכן מותר להלך בתוך ההר.

וכיצד משפיע כל זה על מי שמצוי מחוץ לאותו מעגל (שעדיין) מצומצם יחסית? — הגה, בין כך ובין כך, בפועל עולים להר הבית יהודים רבים שאינם מודעים היטב למכלול הבעיות ההלכתיות הכרוכות בכך. אמנם, לצערנו הרב, חלק מאותם יהודים כלל אינם מעוניינים להתחשב בהלכה, וכ"תנוק שנשבה" אין הם מכירים ומודים במחוייבות לשמירת תורה ומצוות. אך רביב רבים אחרים אינם חפצים כלל לעבור על דברי תורה, חלילה, ובפרט כשהם עולים למקום הקדוש הזה. אותם יהודים אולי שמעו שיש האוסרים לעלות להר, אך שמעו גם על כאלה המתירים, ולתומם הם חושבים ש"המתירים" מתירים לעלות להר ללא כל הכנה והגבלה. ויש גם כאלה שכלל אינם יודעים שקיים ויכוח בנושא, ומעולם לא שמעו, למשל, שהכניסה למקום המקדש עצמו חמורה היא כאכילה ביום-הכיפורים (— עונש כרת). ספק גדול הוא אם כל אלו יחדלו לעלות להר הבית בעקבות ריבוי פרסום איסורים, חרמות, שמתא וארור על העולה להר.

מאידך, דוקא העולים להר בטהרה יכולים הם להשיב מעוזן את אותם שוגגים. כך, דרך משל, ישנם מעשים שכמעט-בכל-יזום שכאשר באים יהודים להכנס להר הבית שלא כהלכה ושם פוגשים הם באחד מן העולים להר בטהרה, הרי פעמים רבות נוצר במפגש זה קירוב הלבבות, ובסופו נמנעים איסורים¹.

יחפים?

ראובן: אבן בן. לפי ההלכה קדשתו של הר הבית קיימת גם בזמן התורכן, ואסור להכנס אליו בנעליים כמו שאמר ה' למשה "של נעליך מעל רגליך". ודאי שמעת שלפי הדין גם צריך להטהר ולטבול במקוה לפני שנבנסים להר הבית.

שמעון: מישוהו אמר לי פעם דבר כזה, אבל אני טבלתי במקוה בערב יום כיפור.

ה. למשל, לא נדיר הוא דו-שיח מעין זה שלפנינו, בין 'ראובן' העולה להר בטהרה לבין 'שמעון' — יהודי פשוט הרצה לראות את מקום המקדש (חבוש כיפה או לא):

ראובן: שלום לך. אני רואה שהנך עומד להכנס להר הבית, אך נראה שאינך יודע שלפי ההלכה אסור להכנס להר הבית בנעלי-עור.

שמעון: באמת שמת-לב שחלצת את הנעליים. תגיד לי, באמת חייבים ללכת כאן

אכן, אין מדובר רק בתועלת מעשית ישירה, אלא ביצירת יחס כללי המשפיע ממילא על אופי העלייה להר הבית: אם המצב הוא שרק מי שמרוחק מתורה ומצוות נכנס להר הבית, והנושא "מוזנח" מבחינת אנשי התורה, אזי אין לצפות שתהיה מודעות לשמירת ההלכה בזה. אך בכל שהעלייה להר הבית תהיה מעניינם של אנשי התורה, ככל שיהיו יותר עולים מתוך מודעות נכונה כיצד עולים על פי תורה – אזי יקבל הנושא "חותמת" רצינית של תורה ותתגבר המודעות לכך שקיימת הדרבה הלכתית ביחס אליו. ועוד יותר עקרוני: לצערנו, המצב כיום הוא שכלל אין זה ברור ופשוט שהר הבית הוא אמנם משוה חשוב באמת לנו, והוא ה"מקום הקדוש" ביותר. במצב כזה, ממילא, לא תהיה מודעות מספקת ליחס ההלכה לענין.

אכן, לכאורה עדיין אפשר לטעון: אולי נשקיע יותר מאמצים בעקירת התופעה מן השורש, ונסביר ונפעל למניעת עליית יהודים להר הבית מכל וכל.

— על טענה זו אפשר להשיב שבמציאות יהיה קשה מאוד לעצור ולבלום את התנועה הגדלה והולכת של העלייה להר הבית. אך תשובה במישור הזה אינה מקיפה את הנושא שלפנינו. עלינו להגיע סוף-סוף לעיקר: העלייה להר הבית אינה רק "בעיה הלכתית", שבה יש רק את ה"מאזן" – "האם ניכשל או נכשיל באיסור, או שמא נצליח להמנע ואף להמעט באיסור" – אין הדבר כך; כי בעלייה להר הבית קיימים גם הרבה "רווחים"! אין כאן רק השאלה האם נעבור על איסור "ולא יטמאו את מתניהם"^ט או לא, אלא השאלה האם נזכה לקיים את המצוות והעניינים שיש בעלייה להר בטהרה!

באמת, נימוק כמו חשש למכשול יכול לתפוס רק בדברים שאין לנו כל ענין להכנס אליהם, אך לפסול תחום שלם בתורה מפני חשש מכשול – הן זהו מעשה שלא ייעשה! הרי בהלכה קיים כלל פשוט, שכשם שאין להתיר את האסור כך אין לאסור את המותר^י, וברור אם-כן שלא יכולה להיות הוראה קבועה שהעלייה להר היא אסורה בהחלט.

ראובן: רגע, זה לא כל כך פשוט. אולי נשב
 בצד ואסביר לך כמה דברים...
 ט. במדבר ה, ג.
 י. במ"ש בקיצור הנהגת הוראת איסור והיתר,
 בש"ך יו"ד סימן רמ אות ט: "כשם שאסור
 להתיר את האסור כך אסור לאסור את
 המותר..". וראה בוידי הגדול של רבנו ניסים:
 "במה אקדם.. כן סורר ומורה הייתי.. כתלמיד

ועוד: כאשר מתברר שיש לנו ענין חיובי לעשות מעשה, משתנה ממילא גם ההסתכלות על המכשולים העלולים להגרם ממנו, ולפעמים תהיה ההכרעה להכנס ולעשות מעשה על אף ההפסד המסוים שיש בצדו. וכעין זה מצאנו במפורש בגמרא^א, לפי הסבר התוספות, שתכמים הוסיפו והרחיבו את תחומי קדושת ירושלים כדי שישראל "ימסרו עצמם" על המקום, ואע"פ שנגרמה מזה תקלה שעמיהאריך היו נכשלים באכילת קדשים בחוץ.

על כן, גם במקרה שיש חשש מסוים למכשול, כלל אין זה פשוט להכריע דוקא לצד האחד ולהמנע מעליה להר, כי גם בזה יש "הפסד"; והרי (כפי שנזכר בהמשך) כל העיטוק במקדש וקדשיו ודאי גם מגדיל מאוד את ה"הזדמנויות" שלנו להכשל בכל מיני איסורים, עד שגם בעבודת המקדש הקבועה יש קרבנות שבאו כדי לכפר על טומאת מקדש וקדשיו (— כל חטאות הציבור במועדים!) ואכמ"ל.

כיום ברור שהגיע הזמן דוקא לפזר את הערפל ולומר בבירור מה אסור ומה מותר. וכאשר בעז"ה תהיה ההתייחסות ההלכתית הראויה והברורה לענין העליה להר הבית, כמו לכל נושא הלכתי שמבררים אותו ומכריעים בו, אזי גם המכשול האפשרי ילך ויפחת.

קום עשה

כפי שכבר הזכר, הרי לכשנדקדק בדבר, היחס לנושא כאל "בעיה" בלבד, הוא גורם מכריע בכל ההתנגדות לעליה להר הבית. בקרב רבים משומרי התורה קיימת ההנחה, הברורה או המסופקת, שבעצם מדוע כן לעלות להר הבית? אם העליה להר הבית היא מעשה מיותר, הרי שכל הבעיות ההלכתיות הן באמת מחסום מאיים ש"למה לנו להסתבך בו?" "מה לנו ולצרה זו?". כך אפשר

חולק על רבו. את אשר טהרת טימאתי, ואשר טמאת טיהרתי. את אשר הותרת אסרתי, ואשר אסרת התרתי. את אשר הקלת החמרת, ואשר החמרת הקלתי...".

יא. שבועות טז, א ובתוס' ד"ה אלא: "אע"פ שהיה הדבר בא לידי תקלה, הכניסוהו (לקדשת העיר) כדי שימסרו עצמם עליהם יותר בשיש בה שם קדושה". על מקור זה העמידנו הרב

יצחק ברנד.

לענין זה יש להזכיר גם את דברי הגמרא (ב"ב פט, ב) שקיימת הכרעה לומר דברי הלכה אע"פ שמי שאינו הגון יתלה בזה לחזוק דרכו, על פי הפסוק "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם", עיי"ש (וראה מ"ש הגה"צ בהקדמה לספרו חפץ חיים, ששם בהערה הסתמך על גמרא זו).

לשמוע בן־תורה מזדה על האמת, האומר: אמנם יש דרך לעלות להר הבית בהיתר — אך מדוע שנעשה זאת? מדוע "להתחבך" על יד איסורי תורה, ולהכניס את הראש לבעיות חדשות?

ויותר מזה: בדרך־כלל, אם אין טעם חיובי לעלות להר הבית, אם לא משוכנעים שצריך לעלות להר — אזי צצים ועולים נימוקים שונים נגד העליה: החל ממכשול לרבים וכלה ב"דחיקת הקץ", "התגרות באומות" וכיו"ב.

החשש שמא אנו מתעסקים כאן בדבר שטרם הגיע זמנו, שמא אנו מקדימים את המאוחר בטרם עת ו"קופצים מדרגה" מבלי לעלות אט אט בשלבי הסולם העולה בית־אל — כל אלו יוצרים אצל ציבור רחב כעין "חושך עגן וערפל" סביב הר הבית, והרגשה כאילו קיים כאן מטען כבד כל כך שאין בכח הדור הזה לטפל בו.

לעומת זאת, אם יובן שיש טעם וענין לעלות להר הבית — ישתנה ממילא גם היחס ההלכתי לכך. שהרי, למשל, לא יעלה על הדעת שפוסק הלכה יאמר על שאלה שבאה לפניו בהלכות נידה: "מצד הדין, באמת האשה טהורה לבעלה, אבל עדיף לא להסתבך באיסורי כרת, ולכן יש לנהוג כאילו האשה טמאה". בדרך זו, יוכל גם אותו פוסק לומר לתלמידיו הרווקים: "עדיף שלא להתחתן בכלל, ולא להכנס לבעיות של איסורי נידה שרבים אינם בקיאים בהם. וגם אם אתם לא תכשלו, הרי אחרים שאינם בקיאים וזהירים כמוכם יכשלו...". אמירות כאלו נשמעות לנו מגוכחות מפני שודאי מצוה היא להקים בית בישראל ומצוה היא לטהר אשה לבעלה, ולכן ודאי שמוטל עלינו להכנס בעובי הקורה ולהכריע כיצד לנהוג למעשה. גם סמוכים אנו ש"אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו"² ובודאי ינחה בדרך אמת את מי שכוונתו לשמים.

ליתר באור, ראוי להשוות את הנושא שלנו לכל נושא עבודת המקדש. שהרי אפשר להסתכל על כל מערכת ההלכות שמסביב לעבודת המקדש כ"כאב ראש" גדול, ולכאורה חיי היהודי בגלות, בלי בית־המקדש, הם הרבה יותר פשוטים. נוח יותר להיות פטורים מיותר ממאה וששים מצוות (מתוך התרי"ג) הקשורות באופן ישיר לקדשים ולטהרות³, שאינן נוהגות בזמן הגלות, מאשר

יב. ע"ז ג, א.

יג. לפי מנן המצוות של הרמב"ם בספרים עבודה, קרבנות וטהרה.

"להסתבך" בכל אותן מצוות, המגדילות את הסיבויים לעבור או להכשל באיסורים רבים ושונים ומפורטים. מדוע לעלות למקדש ולהסתכן בעבירה על איסורים חמורים של טומאת מקדש וקדשיו, אכילת נותר ופיגול, ועוד ועוד? אכן, ברור שאין זו הסתבלות נכונה, והרי בדרך זו אפשר גם לומר שנוח יותר לחיות בחוץ-לארץ, מבלי "להסתבך" בכל המצוות התלויות בארץ^{טו}. ובכלל, נוח יותר להיות בן-נח, ולא יהודי הנותן דין-וחשבון על כל צעד ושעל. ועוד: "נוח לו לאדם שלא נברא משנברא"^{טז}...

אותה הנוחות המתחמקת, המפחדת לגעת בענייני המקדש, ודאי אינה נכונה. בכך לא נגיע לתכלית של השראת השכינה בישראל אלא נמשיך להיות רחוקים ממנה. אך בנוסף לזה: אותה הגישה החוששת כל כך מ"להסתבך" ולהכשל, דוקא היא המונעת את האפשרות להגיע אל הכפרה האמיתית; ודוקא הגישה הרוצה להתקדם בקודש, ואינה נרתעת מעצם העיסוק בחידושים, היא שתביאנו לא רק לעוד "כאבי ראש" אלא גם, בסופו של דבר, אל בנין המקדש "שמלבין עוונותיהם של ישראל"^{יז}.

ודאי שעלינו לקחת אחריות ולא לברוח ממנה, לחתור לקיום המלא של היעוד "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"^{יח}, ולא להתחמק ממנו.

אם נחזור לענייננו; עלינו לברר, אם כן, את היחס שלנו למקדש ואת ההתקדמות לקראתו. נבין כיצד אנו קשורים למקדש ולהר הבית בכלל, ומתוך כך יתברר מהו הענין החיובי שיש בעליה להר הבית בכל עת, ובימינו בפרט. לשם כך, בא ספר זה.

ואותם ההולכים לשם ורוצים לנהוג קלות ראש בפחותם.. קורא אני עליהם 'ותבואו ותטמאו את ארצו'. אך אין הכוונה לומר שאין מצוה לעלות לארץ ולישב בה, אלא רק שהעולה צריך להיות מודע לזה שעליו להזהר ביותר בשמירת התורה, וכמו שביארו הפוסקים (ראה בפאת השלחן סימן א' בית ישראל' ס"ק טו, בשו"ת אבני נזר י"ד תנ"ד, ועוד), והוא המצב הרצוי לבתחילה.

טו. עירובין יג, ב.

יז. יומא לט, ב.

יח. שמוח יט, ו.

יד. טענה כזו מיוחסת ע"י חז"ל לעשו הרשע: "ויאמר עשו הנה אנכי הולך למוות ולמה זה לי ככרה" (בראשית כה, לב), ופירש רש"י: "אמר עשו מה טיבה של עבודה זו, אמר לו כמה אוהרות ועונשין ומיתות תלוין בה, באותה ששנינו אלו הן שבמיתה שתויי יין ופרועי ראש. אמר, אני הולך למוות על ידה, אם כן מה הפץ לי בה".

טו. אמנם, בדברי הפוסקים הוזכרה סברא שמי שאינו יכול להזהר במצוות כראוי ל"פלטין של מלך", מוטב שלא יעלה לארץ, כמו שכתב המהר"ם (הובא בכלבו סימן קכז): "...ובלבד שיהיה פרוש מכאן ואילך ויזהר מכל מיני עוון...